KUNTALIITTO | Kommunförbundet

Vesa-Pekka Tervo

Lausunto
17.2.2021
143/03.01.00/2021

Eduskunnan Hallintovaliokunta
HaV@eduskunta.fi

Asia: VNS 4/2020 vp Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko

Suomen Kuntaliiton lausunto Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisesta selonteosta

Suomen Kuntaliitto kiittää mahdollisuudesta lausua selonteosta.

Edellisestä selonteosta lausuessaan Kuntaliitto kiinnitti huomiota siihen, että usealla selonteon painopisteaiheella oli selkeät yhteydet kuntasektorille ja kuntien suorituskyky näin ollen muodosti osan sekä ulkoisen että ja sisäisen turvallisuuden ylläpidon rakenteista ja resursseista. Kuntaliitto katsoi tuolloin (2016), että vain keskushallintotasolle rajautuvat tarkastelut eivät olisi tarkoituksenmukaista kokonaisturvallisuuden kehittämistavoitteiden näkökulmasta.

Lausuttavana olevassa selonteossa viitataan useissa kohden laaja-alaisen yhteistyön välttömättömyyteen. Selonteossa todetaan esimerkiksi, että yhteiskunnan eri sektorien ja toimijoiden välisen laaja-alaisen yhteistyön kautta ylläpidetään kriisinsietokykyä, vahvistetaan viranomaisten valmiuksia ja luodaan ennaltaehkäisevää kynnystä ulkopuolelta suomalaiseen yhteiskuntaan kohdistuvalle vaikuttamiselle. Kuntaliitto ei ole täysin vakuuttunut siitä, että painotuksesta huolimatta kunnat edelleenkään luettaisiin osaksi edellä mainittua yhteistyörakennetta. Tämä siitä huolimatta, että arvioimalla toimijoiden rooleja eri turvallisuustilanteissa tulee selkeästi näkyväksi, että kunnat kantavat merkittää taakkaa turvallisuuden ylläpitämisessä. Kuntatoimijat voivat esimerkiksi hybridivaikuttamisen tilanteissa kohdata ensimmäisenä vihollistoimintaa tai ensimmäisenä havaita toimintaympäristön seurannan ja riskianalyysien kautta sellaisia muutoksia, jotka antavat aiheen oletukseen hybriditoiminnasta.

Selonteon mukaan ulko- ja turvallisuuspoliittisen toimintaympäristön muutosten nopeus, globaalien kehityssuuntien ja ilmiöiden sekä toimijoiden yhä tiiviimpi keskinäisriippuvuus, haasteiden suuruusluokka ja niiden monimutkainen luonne edellyttävät Suomelta vahvaa kykyä ymmärtää toimintaympäristöämme ja vaikuttaa siihen sekä varautua muutoksiin. Kuntaliitto yhtyy näihin käsityksiin, mutta haluaa nostaa esille näkökulman, joka on jäänyt vähälle huomiolle. Kyse on keskushallinnon ja kuntien tiedonkulun rakenteesta, jota ei ole suunniteltu siten kuin turvallisuusympäristön nopea muutos edellyttäisi. Vakioitu kaksisuuntainen tiedonvaihto sekä jaetun näkemyksen muodostaminen tarvittavista toimenpiteistä kaikilla hallinnon tasoilla ovat ehto riittävälle ennakoinnille, sekä häiriö- ja poikkeustilanteiden tehokkaalle hoitamiselle. Ennakointityön vahvistaminen edellyttää uusien askelten ottamista hallinnon turvallisuuden rakenteissa ja toimintatavoissa. Ei voida olettaa, että ilman vakioitua

Suomen Kuntaliitto
www.kuntaliitto.fi
etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi

Finlands Kommunförbund
www.kommunforbundet.fi
fornamn.efternamn@kommunforbundet.fi

KUNTALIITTO | Kommunförbundet

Vesa-Pekka Tervo

Lausunto
17.2.2021
143/03.01.00/2021

kaksisuuntaista tiedonvaihtoa tilanteissa, joissa johtamisen tapahtuessa useilla eri hallinnontasoilla yhtäaikaisesti ja toimenpiteiden vaikuttaessa toisiinsa, voitaisiin toiminteita optimoida kokonaisturvallisuuden mallin mukaisesti. Keskushallinnon ja paikallishallinnon yhteistyön käytänteiden tulisi luoda vahvaa keskinäistä luottamusta. Kuntaliitto katsoo, että tämän tulisi olla keskeinen tavoiteasettelu seuraavien vuosien aikana turvallisuus- ja varautumistyössä sisältöteemasta riippumatta.

Selonteko toteaa, että ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon toimintaympäristön analyysi ohjaa myös puolustusselonteon valmistelua. Vastaava valmistelurakenne toteutuu myös sisäisen turvallisuuden sektorilla EU:n pelastuspalvelumekanismin mukaisen riskitarkastelun muodostaessa osaltaan pohjaa sisäisen turvallisuuden ohjausasiakirjoille sekä Yhteiskunnan turvallisuusstrategialle. Kuntaliitto esittää, että molempien edellä esitettyjen toimintaympäristön arviointien yhdyspintoja arvioitaisiin jatkossa ennakkoluulottomasti. Sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden sidoksellisuuden vuoksi ei ole perusteita edellä mainittujen toimintaympäristön arviointien pitämiselle kokonaan erillään.

Kuntaliitto katsoo, että toimintaympäristön muutosten arvioinnissa yleensä onnistutaan, mutta asiakirjojen ohjausvaikutus voi jäädä heikoksi, koska konkreettisten kansallisten tavoitteiden sijasta asiakirjoissa tilaa saavat eri hallinnonalojen omat tarpeet sekä konsensuksen perinne. Jos analyysien lopputuloksena ei aseteta hallinnolle yhteisiä priorisoituja tavoitteita esimerkiksi ohjelmakausittain, jää tyypillisesti kullekin hallinnonalalle vapauden piiri toteuttaa ohjelmista niitä sisältöjä, jotka ne omaksi ydinalueekseen itse tunnistavat. Rohkeammalla yli hallinnonalojen rajojen yltävällä tavoitteen asettelulla olisi mahdollista saada lisää tehokkuutta yhteiseen turvallisuus- ja varautumistyöhön. Ohjelmallisuuden sijasta olisi mahdollista pyrkiä määrätietoisempaan suunnan antamiseen eli yhteiskunnallisten hallinnon rajat ylittävään painopisteiden asettamiseen. Kunnat ehdottomasti ovat osa yhteiskunnan turvallisuusrakennetta. Tämä tulisi välittömästi huomioida kaikessa turvallisuuspoliittisessa ajattelussa ja erityisesti tulevia kehitystyön painopisteitä valitessa.

SUOMEN KUNTALIITTO

Vesa-Pekka Tervo
pelastustoimen kehittämispäällikkö

Tiedoksi Kirjaamo

Suomen Kuntaliitto
www.kuntaliitto.fi
etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi

Finlands Kommunförbund
www.kommunforbundet.fi
fornamn.efternamn@kommunforbundet.fi